

Nr 3.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst; given Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

a) för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana pensionärer och understödstagare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 140) angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, å *extra tilläggsstat* för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* å kronor 420,000:—;

b) förklara, att det extra krigstidstillägget skall, utan annan begränsning med avseende å beloppet än nedan angives, till vederbörande pensionär eller understödstagare, eller, därest denne efter juni månads utgång avlidit, till stärbhusdelägarna utgå med en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension eller det årliga understöd, varå krigstidstillägg beräknas enligt ovannämnda kungörelse av den 22 mars 1918; dock med iakttagande att det extra krigstidstillägget

dels icke må understiga 25 kronor för pensionsberättigad änka och 15 kronor för annan pensionär eller understödstagare

dels icke må överstiga

för pensionsberättigad änka 87 kronor 50 öre,

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 3 häft. (Nr 3.) 1

i fråga om pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn 87 kronor 50 öre för änkan och 25 kronor för ett vart pensionsberättigat barn,

för pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre,

i fråga om pensionsberättigade minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre för det första med tillägg av 25 kronor för ett vart av de övriga; samt

för annan pensionär eller understödstagare 87 kronor 50 öre; ävensom

c) besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i nyssberörda kungörelse finnes stadgat.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PÉTRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement följande.

Förut denna dag har jag för Eders Kungl. Maj:t anmält uppkomna frågor om extra krigstidstillägg åt, bland andra, f. d. befattningshavare i statens tjänst. Därvid beslöt Eders Kungl. Maj:t föreslå den nu sammanträdande urtima riksdagen, bland annat, att anvisa anslag för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana f. d. befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg under år 1918 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst.

Nära förknippat med denna fråga är spørsmålet om extra krigs-

tidstillägg jämväl åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

*1917 års
riksdag.*

Redan vid 1917 års riksdag sökte man bereda dessa grupper av pensionärer lättnad i de ekonomiska svårigheter, som den alltjämt fortgående prisstegringen medfört för dem. Den av nämnda års riksdag åt dem beviljade krigstidshjälpen skulle utgå, till pensionsberättigad änka med 100 kronor, dock att hjälpen och pensionsförmånerna icke finge tillhopa överstiga 600 kronor för år räknat; till pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn med 100 kronor till änkan och med 50 kronor för vart pensionsberättigat barn, dock att hjälpen jämte pensionsförmånerna icke finge tillhopa för änka och barn överstiga 900 kronor för år räknat; till pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder med 50 kronor, dock att hjälpen och pensionsförmånerna icke finge tillhopa överstiga för ett barn 300 kronor, för två syskon 600 kronor och för tre eller flere syskon 900 kronor, allt för år räknat; samt till annan pensionär med 50 kronor, dock att hjälpen och pensionsförmånerna tillhopa icke finge överstiga 300 kronor för år räknat.

*1918 års lag-
tima riksdag.*

I en den 18 januari 1918 dagtecknad proposition nr 13 föreslog Kungl. Maj:t innevarande års lagtima riksdag att bevilja väsentligt ökade anslag för ifrågavarande ändamål. Riksdagen beslöt ytterligare någon förhöjning av de utav Kungl. Maj:t föreslagna beloppen, varjämte riksdagen jämväl i övrigt gjorde vissa jämkningar i fråga om de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för krigstidstilläggets utgående. Den 22 mars 1918 utfärdade därefter Kungl. Maj:t kungörelse (Svensk författningssamling nr 140) angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst. I överensstämmelse med riksdagens beslut fastställdes därvid följande

Allmänna grunder för krigstidstilläggets utgående:

§ 1.

Krigstidstillägg tillkommer sådana änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, som vid ingången av år 1918 ägt åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd anstalt för pensionering av dylika befattningshavares änkor och barn, från Lunds universitets änke- och pupillkassa, från vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för

änkor och barn eller från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning.

§ 2.

Krigstidstillägget utgår

till pensionsberättigad änka med 125 kronor jämte en tredjedel av pensionsförmånernas för året bestämda belopp, dock högst med tillhoppa 300 kronor;

till pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn med 125 kronor till änkan och med 75 kronor för vart pensionsberättigat barn jämte en tredjedel av änkans och barnens för året bestämda pensionsförmåner, dock högst med tillhoppa 350 kronor för änka med 1 pensionsberättigat barn, 400 kronor för änka med 2 pensionsberättigade barn, 450 kronor för änka med 3 pensionsberättigade barn, 500 kronor för änka med 4 pensionsberättigade barn o. s. v.;

till pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder med 75 kronor jämte en tredjedel av pensionsförmånernas för året bestämda belopp, dock att krigstidstillägget icke må överstiga för 1 barn 250 kronor, för 2 syskon 300 kronor, för 3 syskon 350 kronor, för 4 syskon 400 kronor o. s. v., samt

till annan pensionär med 75 kronor jämte en tredjedel av pensionsförmånernas för året bestämda belopp, dock högst med tillhoppa 250 kronor;

allt dock under iakttagande, att krigstidstillägget icke får överstiga pensionsförmånernas för året bestämda belopp i annat fall, än då detta årsbelopp är lägre än ovan angivna grundbelopp (125 kronor för änka, 200 kronor för änka med 1 pensionsberättigat barn, 275 kronor för änka med 2 pensionsberättigade barn o. s. v.), i vilket fall endast en mot samma grundbelopp svarande summa skall såsom krigstidstillägg utgå.

§ 3.

Om till krigstidstillägg av nu ifrågavarande slag berättigad änka eller barn under år 1918 avlidit, inträder stärbhuset i den avlidnas rätt.

§ 4.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått den ålder, då enligt de särskilda pensionskassornas reglementen eller eljest givna föreskrifter dess rätt till pension i allmänhet upphör.

§ 5.

Den som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande krigstidstillägg.

§ 6.

Pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning samt efter innehavare av docentstipendier vid statens högskolor likställas i avseende å nu ifrågavarande krigstidstillägg med pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

§ 7.

Krigstidstillägget utbetalas på en gång i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Departements-
chefen.

Såsom jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 18 innevarande oktober vid anmälan av andra frågor rörande extra krigstidstillägg för innevarande år omnämnt, har från skilda håll inkommit ett stort antal framställningar, avseende att staten skulle, utöver de av årets lagtima riksdag beviljade dyrtidsanslagen, lämna ytterligare krigstidstillägg i en eller annan form för lättande av det ekonomiska betryck, varunder stora grupper av statstjänstemän och pensionärer numera leva. I vissa av dessa framställningar har även beaktats de pensionsberättigade änkornas och barnens bekymmersamma ställning.

Dessa pensionärer torde höra till de grupper av vårt lands innevånare, som mest lidit av den rådande dyrtiden. I allmänhet ur stånd att genom eget arbete i någon avsevärd grad bidra till sitt uppehälle torde de med sina jämförelsevis små pensioner numera hava i tyvärr alltför många fall bragts ned under svältgränsen. Ehuru väl statsverket, såsom upprepade gånger vid andra tillfällen påpekats, ej har någon juridisk skyldighet att höja en gång fastställda pensioner, synes det mig likväl, att staten härvidlag av billighetsskäl icke bör tveka att träda hjälpande emellan.

Någon närmare utredning rörande ifrågavarande pensionärens ekonomiska förhållanden läser ej här vara erforderlig, utan torde jag kunna inskränka mig till att hänvisa, ifråga om *de nuvarande levnadskostnaderna* till den utredning, som för Eders Kungl. Maj:t förut framlagts i samband med frågan om den urtima riksdagens sammankallande,

samt beträffande pensionsbeloppens storlek till följande, vid Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1917 års riksdag fogade

Tabell, utvisande antal och belopp av pensioner, som år 1916 utgingo till änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

Belopp Kronor	Pensioner till änkor		Pensioner till änkor med minderåriga barn		Pensioner till barn (minderåriga eller äldre)		Summa	
	Antal pensio- ner	Belopp Kronor	Antal pensio- ner	Belopp Kronor	Antal pensio- ner	Belopp Kronor	Antal pensio- ner	Belopp Kronor
7—50	117	4,728	—	—	523	18,194	640	22,922
51—100	387	30,240	54	4,640	399	30,550	840	65,430
101—150	969	133,100	226	31,415	134	18,445	1,329	182,960
151—200	646	122,675	137	24,605	123	22,335	906	169,615
201—250	461	112,830	185	45,540	91	21,590	737	179,960
251—300	312	90,605	153	45,185	49	13,845	514	149,635
301—350	278	95,930	122	42,310	31	10,365	431	148,605
351—400	234	91,730	59	22,050	38	14,710	331	128,490
401—450	163	72,290	72	32,300	5	2,220	240	106,810
451—500	332	165,490	45	22,170	15	7,470	392	195,130
501—550	126	68,430	29	15,790	4	2,180	159	86,400
551—600	429	253,420	54	31,820	7	4,080	490	289,320
601—650	136	87,300	28	18,040	5	3,220	169	108,560
651—700	159	108,275	16	10,800	4	2,715	179	121,790
701—750	43	31,760	21	15,630	2	1,490	66	48,880
751—800	203	162,110	53	41,660	4	3,200	260	206,970
801—850	39	32,730	12	10,140	—	—	51	42,870
851—900	74	66,430	55	49,080	1	900	130	116,410
901—1,000	60	58,850	17	16,530	1	1,000	78	76,380
1,001—1,100	41	43,230	30	31,390	1	1,100	72	75,720
1,101—1,200	42	48,620	39	46,330	1	1,150	82	96,100
1,201—1,300	8	10,060	6	7,520	1	1,230	15	18,810
1,301—1,400	11	14,900	11	14,850	—	—	22	29,750
1,401—1,500	3	4,350	14	20,760	2	2,920	19	28,030
1,501—1,600	6	9,300	2	3,100	—	—	8	12,400
1,601—1,700	—	—	5	8,340	—	—	5	8,340
1,701—1,800	1	1,750	1	1,750	—	—	2	3,500
1,801—1,900	—	—	1	1,860	—	—	1	1,860
1,901—2,000	—	—	1	2,000	—	—	1	2,000
2,001—2,100	2	4,100	2	4,200	—	—	4	8,300
Summa	5,282	1,925,233	1,450	621,805	1,441	184,909	8,173	2,731,947

Med avseende å frågan om de grunder, enligt vilka ett extra krigstidstillägg i förevarande fall bör utdelas, tillåter jag mig hänvisa till vad jag förut denna dag anfört vid anmälan för Eders Kungl. Maj:t av förslaget rörande extra krigstidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst.

I det jag i anslutning härtill förordar, att det tillägg, varom nu är fråga, skall utgå för senare hälften av år 1918 med en tredjedel av vad å denna tid belöper av den pension eller det årliga understöd, varå krigstidstillägg beräknas, anser jag emellertid att ifråga om det extra krigstidstilläggets storlek bör fastställas icke blott en viss maximigräns utan även en minimigräns.

Ett beslut i sistnämnda riktning skulle visserligen innebära en avvikelse från de normer, som föreslagits med avseende å det extra krigstidstillägget åt f. d. befattningshavare i statens tjänst. Med hänsyn till de små pensionsbelopp, som vissa av nu ifrågavarande pensionärer åtnjuta, synes det dock erforderligt, att, därest det extra krigstidstillägget skall för dessa pensionärer innebära någon hjälp, en viss minimigräns fastställas. I fråga om pensionsberättigade änkor synes mig det extra krigstidstillägget böra utgå med lägst 25 kronor. Med utgångspunkt från förhållandet mellan de grundbelopp, som av årets lagtima riksdag fastslagits för å ena sidan pensionsberättigade änkor och å andra sidan andra nu ifrågavarande pensionärer, lär det extra krigstidstillägget åt de sistnämnda böra fastställas till ett minimibelopp av 15 kronor.

Vad angår frågan om en maximigräns, så synas andra grunder än de, som fastslagits i ovannämnda kungörelse av den 22 mars 1918, härvidlag böra komma i tillämpning. Enligt nämnda kungörelse må krigstidstillägget utgå till pensionsberättigad änka med tillhoppa högst 300 kronor, vilket maximibelopp må ökas med endast 50 kronor för varje pensionsberättigat minderårigt barn. Då emellertid den så kallade grundplåten utgör 125 kronor för änkan och 75 kronor för vart pensionsberättigat barn, blir alltså följderna, att ju större barnens antal är, desto mindre blir den del av krigstidstillägget, som utgår procentuellt å pensionens eller understödets belopp. Under det att sistnämnda del av krigstidstillägget för en ensam änka kan uppgå till sammanlagt 175 kronor, utgör den för änka med t. ex. fem pensionsberättigade barn högst 50 kronor. (Högsta tillåtna krigstidstillägget för änka med fem barn är 550 kronor; den så kallade grundplåten uppgår i detta fall till $125 + 5 \times 75 = 500$ kronor). Vid sådant förhållande kan det ej överensstämma med billighet, att, i enlighet med vad som föreslagits i fråga om f. d. befattningshavare i statens tjänst, begränsa det extra krigstidstillägget till högst hälften av det belopp, vartill den procentuella delen av krigstidstillägget uppgår. En begränsning enligt denna princip är visserligen lämplig i fråga om såväl pensionsberättigad änka utan pensionsberättigade minderåriga barn som ock ej minderåriga barn.

Beträffande pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minderåriga barn bör däremot det extra krigstidstillägget till änkan utgå till oförändrat belopp med visst tillägg för varje barn, lämpligen hälften av det belopp, varmed krigstidstillägget enligt kungörelsen den 22 mars 1918 må ökas för varje barn, eller alltså med 25 kronor. Enahanda grunder böra tillämpas i fråga om det extra krigstidstillägget till pensionsberättigade minderåriga barn utan pensionsberättigad moder.

Vad angår kostnaden för ett extra krigstidstillägg enligt nu angivna principer, så belöpte sig de pensioner, som år 1916 utgingo till änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, till sammanlagt 2,731,947 kronor. Pensionsbeloppen för 1918 års senare hälft kunna alltså beräknas till i runt tal 1,400,000 kronor. Det extra krigstidstillägget skulle, räknat till en tredjedel av sistnämnda summa, uppgå till icke fullt 467,000 kronor. Vid en begränsning av det extra krigstidstillägget såväl uppåt som nedåt, i enlighet med vad ovan föreslagits, torde för detsamma böra beräknas omkring 420,000 kronor.

Med åberopande av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att

a) för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana pensionärer och understödstagare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 140) angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, å *extra tilläggsstat* för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å kronor 420,000:—;

b) förklara, att det extra krigstidstillägget skall, utan annan begränsning med avseende å beloppet än nedan angives, till vederbörande pensionär eller understödstagare, eller, därest denne efter juni månads utgång avlidit, till stärbhusdelägarna utgå med en tredjedel av vad å 1918 års senare hälft belöper av den pension eller det årliga understöd, varå krigstidstillägg beräknas enligt ovannämnda kungörelse av den 22 mars 1918; dock med iakttagande att det extra krigstidstillägget

dels icke må understiga 25 kronor för pensionsberättigad änka och 15 kronor för annan pensionär eller understödstagare

dels icke må överstiga

för pensionsberättigad änka 87 kronor 50 öre,

i fråga om pensionsberättigad änka med pensionsberättigade minder-

åriga barn 87 kronor 50 öre för änkan och 25 kronor för ett vart pensionsberättigat barn,

för pensionsberättigat minderårigt barn utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre,

i fråga om pensionsberättigade minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder 87 kronor 50 öre för det första med tillägg av 25 kronor för ett vart av de övriga, samt

för annan pensionär eller understödstagare 87 kronor 50 öre; ävensom

c) besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i nyssberörda kungörelse finnes stadgat.

I förevarande hemställen instämde statsrådets övriga ledamöter.

Hans Maj:t Konungen biföll vad statsrådet sålunda hemställt; och skulle proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, bilagan litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Arfwidson.